

MASARYKOVA
UNIVERZITA

Posudek na dizertační práci

Autor práce: **Mgr. Michaela Dombrovská**

Název práce: **Informační vzdělávání v České republice**

Autor oponentského posudku: **Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.**

Mgr. Michaela Dombrovská zvolila pro svou dizertační práci v oboru informační vědy téma informačního vzdělávání, a to v kontextu informační vědy, veřejné politiky a práva v České republice. Zatímco z odborného hlediska náleží informační vzdělávání do oboru informační vědy, tvorbou koncepcí se zabývá veřejná politika a jejich normativní částí (zákony a podzákonými normami) také právo. Propojujícím prvkem všech transdisciplinárních přesahů tématu (vzdělávací, veřejněpolitický a v jistém smyslu i právní) je systémová teorie, především pak její aplikace v podobě systémového přístupu. Jako cíl empirické části práce si doktorandka vytyčila navrhnout metodiku tvorby koncepcí pro oblast informačního vzdělávání, která by byla systémově uplatnitelná na různých úrovních a vzdělávacích stupních, a to v koncepčních dokumentech, pro něž autorka používá ve své práci zastřešující pojmy koncepce a politika.

Z hlediska výzkumného je předkládaná dizertační práce postavena na kvalitativním metodologickém designu, právě pro povahu kvalitativní metodologie, která umožňuje hlubší porozumění jednoho konkrétního, jedinečného jevu či procesu. V práci se konkrétně jedná o porozumění tvorbě koncepcí edukace v informační gramotnosti a jejich zázemí, přičemž výstupy výzkumu – závěry, metody a nakonec i výsledná metodika empirické části práce – jsou použitelné vždy jen s řádnou aplikací na konkrétní okolnosti a situaci. Těmito výstupy jsou případové studie s longitudinálními prvky dvou koncepčních dokumentů (z oblasti informačního a finančního vzdělávání) a několika doplňkových srovnávacích studií na základě tzv. zakotvené teorie.

Úhel pohledu, který pro zpracování tématu autorka práce zvolila, je pro české prostředí novým a velmi potřebným. Ostatně jak sama autorka uvádí, takový úhel pohledu je nutný v kontextu aktuálních strategických dokumentů řešících interakci jedince s informacemi ve světě 21. století jako součást občanské angažovanosti a společenské zodpovědnosti (viz aktuální a autorkou reflektovaný rámec mediální a informační gramotnosti dle UNESCO). Právě úhel pohledu a rozšířený diskurs tématu je nesporným přínosem pro obor a kvalitou samotné dizertační práce. Informační vzdělávání je bezpodmínečně nutné reflektovat v transdisciplinárním kontextu či pojetí právě do oblastí vzdělávací politiky a legislativy, zcela v intencích potřeb jedince pro celoživotní učení a aktivní občanství, přičemž systémový přístup uplatněný autorkou jako empirický výzkumný design práce je pro zvolené téma náležitý a funkční.

Cenným aspektem práce je autorčin erudovaný vhled do problematiky českého formálního školství právě v kontextových oblastech témat informační vzdělávání/informační gramotnost/digitální gramotnost nejen z hlediska samotného pojmosloví a jeho vymezení, ale i z hlediska směřování fenoménu informačního vzdělávání ve 21. století. Je třeba ocenit autorčin akcent na potřebu rozvíjet informační vzdělávání na různých úrovních života každého jedince v jeho osobním a jedinečném životním paradigmatu. V tomto aspektu se ukazuje jako patřičná právě autorčina transdisciplinární reflexe současného pojetí celoživotního vzdělávání také v kontextu informační vědy, což lze považovat za přístup v českém prostředí následováníhodný.

Přínosem předkládané dizertační práce především pro odborníky z oblasti didaktiky je autorčino pojednání o propojení vzdělávacích úrovní, úrovní informační gramotnosti a dovedností do podoby tzv. vzdělávacího kontinua (s. 33), které umožňuje detailní rozpad jednotlivých kompetencí a další práci s nimi (a to nejen pro oblast RVP, ale také kontextově pro neformální vzdělávání). Podobný koncept už v českém edukačním prostředí našel zázemí a rozvíjí se, a to v oblasti čtenářské gramotnosti (tzv. čtenářské kontinuum rozvíjené Hanou Košťálovou mj. na platformě časopisu Kritická gramotnost).

Autor komplexně či transdisciplinárně pojaté práce se může vystavit riziku skutečnosti, že nepostihne všechny dimenze, které se jím zvoleného tématu týkají, tím výrazněji, pokud je autor oborově či profesně ukotven v některém z témat bytostně či aktuálně ve větší míře než v jiném. V případě práce kolegyně Dombrovské zůstala upozaděna jedna kontextová oblast, a to oblast neformálního vzdělávání. Současná edukační paradigmatata už nemohou být postavena na dichotomii formálního a neformálního aplikačního rámce, neboť realita života jedince v prostředí technologií a informační společnosti hranici obou rámců stírá. Přestože se autorka významně soustředila na takové dimenze rozvoje informačního vzdělávání (např. klíčové kompetence), které se zrcadlí v edukačních koncepcích a politikách formálního systému vzdělávání, práci by bylo vhodné a náležitě doplnit například samostatnou kapitolou věnovanou neformálnímu edukačnímu prostředí, konkrétně problematice kompetencí a kompetenčního přístupu k celoživotnímu učení. Relevantní vzhled do této problematiky může poskytnout například Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020 (<http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-podpory-mladeze-na-obdobi-2014-2020>), která určuje strategické cíle státní politiky ve vztahu k mládeži, reflektuje aktuální potřeby mládeže a vedle dalších témat se zabývá problematikou přístupu mladých lidí k právům a informacím. Jak uvádí autorka sama (s. 16), ačkoliv některé z dříve akcentovaných kompetencí v rámci informační gramotnosti mohou v budoucnu ustupovat do pozadí, porozumění informacím a práce s nimi, a tedy i informační vzdělávání, zůstávají zásadní pro tvorbu a rozvíjení znalostí a porozumění světu. Prosím kolegyni Dombrovskou, aby se k oblasti neformálního vzdělávání a jeho obsahu v kontextu tématu své práce vyjádřila v rámci obhajoby.

V souvislosti s pojednáním o klíčových kompetencích v textu disertační práce je třeba upozornit na autorčino nepřesnost týkající se výčtu klíčových kompetencí. Autorka v textu o kurikulárních dokumentech jmenuje klíčové kompetence pro střední vzdělávání, ale z textu není zřejmé, zda tak činí záměrně, nebo bylo jejím cílem pojednat o klíčových kompetencích pro základní vzdělávání – v tom případě ovšem poslední klíčová kompetence zní „kompetence pracovní“, nikoli autorkou uváděná „kompetence k podnikavosti“. Prosím autorku práce o upřesnění uvedeného v průběhu obhajoby.

V jinak komplexní práci postrádám v kapitole věnované kurikulárním dokumentům a jejich vzdělávacímu obsahu zaměřenému na dílčí kompetence informační gramotnosti (s. 74) citace těch pasáží RVP, které by jasně dokumentovaly jak znění samotného dokumentu RVP v aspektu rozvíjení informační gramotnosti, tak neutěšené pojetí informační gramotnosti v českém formálním školství. Prosím Mgr. Dombrovskou, aby se k uvedenému v průběhu obhajoby vyjádřila.

V rámci, který autorka pro téma informační vzdělávání svou práci definovala, se nabízí otázka, do jaké míry je třeba vnímat jako důležité intervence EU do strategií a politik rozvíjejících informační vzdělávání, konkrétně prostřednictvím finančních zdrojů z OP VVV. Tento diskurs otevírá také proto, že definování některých výzev z hlediska MŠMT výrazně akcentuje podporu digitální gramotnosti na úrovni pedagogů a také podporu spolupráce formálního a neformálního vzdělávání mj. k rozvoji nových gramotností (viz <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1/aviza-vyzev-op-vvv>). Prosím kolegyni Dombrovskou, aby k možnému kontextu grantových intervencí v tématu práce uvedla v průběhu obhajoby relevantní argumenty.

Drobnou poznámku mám k autorčině tvrzení, že „spolupráce na úpravě národních politik relevantních k informačnímu vzdělávání však bohužel ustrnula“ (s. 129). Přestože je dizertační práce psána k určitému

MASARYKOVA
UNIVERZITA

datu, je třeba říci, že aktuálně expertní skupina MŠMT pracuje na revizi RVP, která se dotkne patrně ve významné míře oblasti digitální (potažmo informační) gramotnosti.

Dílní nepatřičnosti se vyskytují v jazykové rovině dizertační práce, tedy v pravopise, syntaxi a stylistice, konkrétně např.:

- na s. 7: do přímé *souvislosti aktivním* a zodpovědným občanstvím (chybějící předložka),
- na s. 7: z těchto důvodů jsem také přidala, s ohledem na určité osobní *zapojení doplňující* případové studie (chybějící interpunkce),
- s. 8: v této *práci a jejich* práci tedy vnímám v širším kontextu osobního působení a hodnot (chybějící interpunkce),
- s. 8: v *pro mě* osobně klíčových obdobích (nevhodně stylizované kupení předložkových výrazů),
- s. 9: která *by se dala uplatnit* na různých úrovních a vzdělávacích stupních (stylově příznakové spojení nepatřící do odborného jazyka),
- s. 62: *ve hře jsou tu* každodenní životy lidí (stylově příznakové spojení nepatřící do odborného jazyka),
- s. 89: zodpovědnější přístup *k povinnostem daných* právním řádem (nesprávná pádová vazba).

Uvedené jazykové nepřesnosti nejsou takové míry, aby byla výrazně snížena odborná hodnota a také percepce textu.

Vzhledem k výše uvedeným vyjádřením považuji dizertační práci Mgr. Michaely Dombrovské za relevantní vědecký text, který svým obsahem v teoretické i empirické části přispívá k potřebnému posunu vnímání informačního vzdělávání jako významné součásti celoživotního učení každého jedince informační společnosti. Autorka si vytyčila relevantní oborový a vědecký cíl, který byl splněn.

Předkládanou dizertační práci doporučuji předložit k obhajobě a prosím doktorandku, aby se v průběhu obhajoby vyjádřila ke všem skutečnostem, na něž upozorňuji výše.

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

V Brně 31. května 2017

Masarykova univerzita Brno
Filozofická fakulta
Kabinet informačních studií a knihovnictví
Arna Nováka 1
602 00 Brno
pmazacov@phil.muni.cz
776 086 581